

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Evidenčna številka: VS0018209

Datum odločbe: 28.01.2016

Opravična številka II.stopnje: VSC Cp 460/2013

Senat: Anton Frantar (preds.), dr. Mateja Končina Peternel (poroč.), mag. Nina Betetto, dr. Ana Božič Penko, Janez Vlačj

Področje: DRUŽINSKO PRAVO - STVARNO PRAVO

Institut: dopuščena revizija - skupno premoženje - izvenzakonska skupnost - delitev skupnega premoženja v pravdi - deleži na skupnem premoženju - civilna delitev skupnega premoženja - soglasje nasprotne stranke - solastnina - delitev solastne stvari

Zveza: SPZ člen 70. ZNP člen 128, 129, 130.

Jedro

V primeru, ko toženec ves čas postopka obrazloženo nasprotuje delitvi skupnega premoženja v pravdi, sodišče takšne delitve ne sme izpeljati proti njegovi volji. Med načinom delitve skupnega premoženja in delitvijo solastne stvari je namreč pomembna razlika. Pri delitvi skupnega premoženja se skupnim lastnikom dodelijo posamezne stvari iz mase skupnega premoženja (128. člen ZNP), pri delitvi stvari v solastnini, pa se med solastnike praviloma razdeli posamezna stvar, razen seveda, če solastniki predlagajo, da se obenem delijo tudi druge solastne stvari.

Poleg tega toženec utemeljeno ugovarja, da sodišči prve in druge stopnje tudi nista pravilno uporabili petega odstavka 70. člena SPZ. Solastnik namreč lahko postane izključni lastnik celotne stvari ali pa njenega večjega dela kot pa znaša vrednost njegovega solastninskega deleža le v primeru, če to predlaga ali vsaj s tem soglaša. Taka delitev je namreč njegova pravica in ne dolžnost.

Izrek

Reviziji se ugodi, sodbi sodišč druge in prve stopnje se razveljavita in se zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

Odločitev o revizijskih stroških se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Tožnica je s tožbo z dne 7. 12. 2006 od sodišča zahtevala, naj ugotovi, da nepremičnina parc. št. 1761/6

k.o. ... s hišo in kmetijsko stavbo, ki sta bili zgrajeni brez gradbenega dovoljenja, predstavlja skupno premoženje in imata pravdni stranki na tem premoženju vsaka 1/2 delež. Zahtevala je tudi, naj sodišče tožencu naloži, da ji mora na račun njenega deleža izplačati 16.000,00 EUR.

2. Sodišče prve stopnje je prvič tožbo glede ugotovitvenega zahtevka zavrglo, ker je ocenilo, da tožnica za uveljavljanje takšnega zahtevka nima pravnega interesa. Zoper ta del odločitve se tožnica ni pritožila in je sklep postal pravnomočen. Dajatvenemu zahtevku je delno ugodilo in je tožencu naložilo, da mora tožnici plačati 14.315,00 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi, v presežku pa je zahtevek zavrnilo.

3. Sodišče druge stopnje je po pritožbi toženca takšno odločitev razveljavilo in opozorilo, da je toženec med postopkom izrecno nasprotoval, da se skupno premoženje deli v pravdi. Opozorilo je, da je mogoča delitev v pravdi le, če obstajajo posebne okoliščine, teh pa sodišče prve stopnje ni ugotovilo, niti obrazložilo.

4. Sodišče prve stopnje je v ponovljenem sojenju rzsodilo enako kot prvič. Odločilo je, da v skupno premoženje spadajo le stavbe, ki so zgrajene brez dovoljenja, ne pa tudi zemljišče in da sta deleža pravnih strank na ugotovljenem skupnem premoženju enaka. Obrazložilo je, da tožnica utemeljeno zahteva izplačilo svojega deleža na skupnem premoženju že v tej pravdi, saj obstajajo posebne okoliščine, ki upravičujejo takšno civilno delitev skupnega premoženja. Izpostavilo je, da je bil toženec do tožnice nasilen že med trajanjem in tudi po razpadu zunajzakonske skupnosti in je bil spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja hude telesne poškodbe zoper tožnico. Tudi kasneje je bil do nje izjemno sovražno nastrojen in se ga tožnica boji še danes. Sodišče je poudarilo, da je toženec v preteklosti skupno premoženje že prodajal, da je ves čas postopka svoje premoženje skrival, zaradi česar je bilo zelo težko ugotavljati njegov obseg. Sodišče je poudarilo, da navedene okoliščine onemogočajo skupno uporabo in upravljanje premoženja do delitve v nepravdnem postopku, da pa bi bil enak izid tudi v nepravdnem postopku, saj po tretjem odstavku 122. člena Zakona o nepravdnem postopku (v nadaljevanju ZNP), če kateri od solastnikov izkaže upravičeno večji interes za stvar, sodišče odloči, da ta dobi stvar, ostalim solastnikom pa izplača protivrednost njihovega deleža. Sodišče je poudarilo, da je tožničin delež bistveno manjši od toženčevega, zaradi majhnosti hiše pa fizična delitev nikakor ne more priti v poštev. Po ugotovitvi, da skupno premoženje predstavljata gradbena objekta v vrednosti 28.630,00 EUR, (zemljišče pa 15.900 EUR) je sodišče prve stopnje ocenilo, da je tožnica glede na njen polovični delež na skupnem premoženju upravičena do izplačila 14.315,00 EUR (kar predstavlja 32 % glede na celotno vrednost).

5. Sodišče druge stopnje je pritožbo toženca zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

6. Toženec je predlagal, naj Vrhovno sodišče zoper odločitev sodišča druge stopnje dopusti revizijo in Vrhovno sodišče je njegovemu predlogu ugodilo in s sklepom II DoR 46/2014 revizijo dopustilo v smeri preizkusa obstoja posebnih okoliščin, ki upravičujejo civilno delitev skupnega premoženja že v pravdnem postopku in v smeri preizkusa pravilnosti uporabe tretjega odstavka 122. člena ZNP oziroma petega odstavka 70. člena Stvarnopravnega zakonika (v nadaljevanju SPZ).

7. Tako toženec vlaga revizijo zaradi zmotne uporabe materialnega prava in bistvene kršitve določb pravnega postopka. Poudarja, da sodna praksa delitev skupnega premoženja v pravdi dopušča le izjemoma, ko stranka dejansko ne more več uveljavljati delitve skupnega premoženja v nepravdnem postopku, ker je na primer eden od zakoncev samovoljno razpolagal s skupnim premoženjem. Podobno je tudi v primeru, ko upniki v izvršbi posežejo po skupnem premoženju zaradi poplačila dolgov razvezanega zakonca. Navaja, da so posebne okoliščine, ki naj bi po oceni sodišča v obravnavanem primeru utemeljevale tak dajatven zahtevek v pravdi, povsem subjektivne narave (nasilje, sovražni odnos..) in se ne nanašajo na sam predmet delitve, kar

bi eventualno utemeljevalo delitev že v pravdi. Tudi ugotovljen tožničin 32 % delež ni zanemarljivo majhen, da bi utemeljeval odstop od siceršnjih pravil delitve solastne nepremičnine (zlasti ob upoštevanju dejstva, da vrednost zgrajenih objektov, ki predstavljajo skupno premoženje, daleč presega vrednost samega zemljišča). Pravdni stranki sta namreč v času trajanja zunajzakonske skupnosti zgradili stanovanjsko hišo (na nepremičnini, ki je bila po razpadu skupnosti podarjena tožencu) in gre torej za bistvena vlaganja, ki so povsem spremenila identiteto nepremičnine. Toženec opozarja, da je po ugotovitvah sodišča delež strank na skupnem premoženju enak, kar ob upoštevanju vrednosti tožencu podarjenega zemljišča privede do ugotovljenega deleža na celotni nepremičnini Poudarja, da je praksa takšne zahtevke v pravnem postopku dopuščala takrat, ko je stranka soglašala z izplačilom drugega solastnika in ko je bil solastni predmet prodan, odtujen (na primer odločbi Vrhovnega sodišča II Ips 22/98 in II Ips 876/2006), za takšen primer pa v obravnavani zadevi ne gre, saj je toženec še vedno lastnik nepremičnine. Toženec poudarja, da sodišče nima prav, ko navaja, da bi bil enak izid tudi v nepravdnem postopku. Do izplačila protivrednosti vlaganj bi namreč v nepravdnem postopku lahko prišlo le na predlog in ob soglasju solastnika, ne more pa eden od solastnikov drugega prisiliti v izplačilo. Meni, da se sodišče zmotno sklicuje na prej veljavni tretji odstavek 122. člena ZNP. Podobno določilo ima sedaj veljavni SPZ v 70. členu, kjer ureja način delitve solastne stvari. Solastnik namreč po nobeni od navedenih določb nima materialnopravne podlage za postavitev takšnega dajatvenega zahtevka in siljenje drugega solastnika v izplačilo. Če fizična delitev ni mogoča, je treba stvar prodati in kupnino razdeliti. Toženec opozarja, da je v obravnavani zadevi breme delitve solastnih nepremičnin nesorazmerno in nepravilno porazdeljeno, saj toženec nima sredstev za izplačilo in bo nepremičnino bodisi prisiljen sam prodajati bodisi bo prišlo do prisilne prodaje v izvršbi, tožnica pa bo dobila izplačan znesek po sodbi in se dosežena kupnina ne bo delila glede na solastniške deleže. Predlaga, naj Vrhovno sodišče reviziji ugotovi in sodbi sodišča druge in prve stopnje spremeni tako, da zahtevke zavrne, podrejeno pa, naj obe sodbi razveljavi ter zadevo vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.

8. Sodišče je revizijo vročilo tožeči stranki, ki nanjo ni odgovorila.

9. Revizija je utemeljena.

10. ZNP v 118. členu določa, da se v pravdi presoja le obseg in deleži zakoncev na skupnem premoženju, nato pa se to premoženje razdeli v nepravdnem postopku po pravilih, ki veljajo za delitev skupnega premoženja (128.-130. člen ZNP; 60. člen Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, v nadaljevanju ZZZDR). Sodna praksa že ves čas omogoča, da bivši zakonec s svojim zahtevkom doseže delitev skupnega premoženja že v pravnem postopku. Praviloma sodišča to dopuščajo, če obstajajo posebne okoliščine (npr. soglasje nasprotne stranke, če so stvari po namenu ali naravi namenjene le enemu zakoncu, če je eden od zakoncev skupno premoženje že odsvojil...). V zadevi II Ips 217/2011 in II Ips 17/2009 je Vrhovno sodišče zavzelo stališče, da če toženec parcialni delitvi v pravnem postopku ne ugovarja, soglašja s tem, da sodišče ugotovi, da v skupno premoženje spada le del dejanskega skupnega premoženja in tudi, da soglašja s tem, da se v pravdi opravi delitev le nekaterih stvari in pravic iz tega premoženja.(1)

11. V primeru, ko pa toženec ves čas postopka obrazloženo nasprotuje delitvi skupnega premoženja v pravdi, sodišče takšne delitve ne sme izpeljati proti njegovi volji. Med načinom delitve skupnega premoženja in delitvijo solastne stvari je namreč pomembna razlika. Pri delitvi skupnega premoženja se skupnim lastnikom dodelijo posamezne stvari iz mase skupnega premoženja (128. člen ZNP), pri delitvi stvari v solastnini, pa se med solastnike praviloma razdeli posamezna stvar, razen seveda, če solastniki predlagajo, da se obenem delijo tudi druge solastne stvari(2).

12. Poleg tega toženec utemeljeno ugovarja, da sodišči prve in druge stopnje tudi nista pravilno uporabili

petega odstavka 70. člena SPZ. Solastnik namreč lahko postane izključni lastnik celotne stvari ali pa njenega večjega dela kot pa znaša vrednost njegovega solastninskega deleža le v primeru, če to predlaga ali vsaj s tem soglaša. Taka delitev je namreč njegova pravica in ne dolžnost (glej odločbo Vrhovnega sodišča RS opr. št. II Ips 356/1996, ki je temeljila na vsebinsko enaki prej veljavni določbi tretjega odstavka 122. člena ZNP).

13. Vrhovno sodišče je zato reviziji ugodilo, sodbi sodišč druge in prve stopnje razveljavilo ter zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v novo sojenje. Sodišče prve stopnje bi moralo v novem postopku najprej ugotoviti, ali je glede na dosedanje ugotovitve obeh sodišč o velikosti deležev pravnih strank na skupnem premoženju v tem postopku to vprašanje še sporno in želi tožnica še vedno pridobiti pravnomočno ugotovitveno odločbo. V tem primeru bi morala tožbo spremeniti tako, da bi ponovno zahtevala le ugotovitev obsega skupnega premoženja in ugotovitev deležev na najem. Po pravnomočnosti odločitve sodišča o deležih na skupnem premoženju pa bosta stranki morali, če ne bosta uspeli skleniti dogovora, skupno premoženje razdeliti v nepravdnem postopku v skladu z določbami. XIII. poglavja ZNP in 70. členom SPZ. Če pa obseg in velikost deležev med pravnima strankama niso več sporni, pa bi moralo sodišče prve stopnje uporabiti določbo 21. člena Zakona o pravdnem postopku (v nadaljevanju ZPP) in s sklepom ustaviti pravdni postopek in predlog tožnice za delitev skupnega premoženja odstopiti v obravnavanje nepravdnemu sodišču.

14. Če sodišče razveljavi odločbo, zoper katero je bilo vloženo pravno sredstvo, in zadevo vrne v novo sojenje, pridrži odločitev o stroških postopka v zvezi s pravnim sredstvom za končno odločbo (tretji odstavek 165. člena ZPP).

Op. št. (1): V zadevi II ips 217/2011 in II Ips 17/2009 je tožnica najprej sama zahtevala delitev skupnega premoženja v pravdi tako, da je zahtevala vzpostavitev solastninske pravice na nepremičninah, ko pa je toženec z nasprotno tožbo zahteval v pravdi tudi izplačilo ustreznega deleže protivrednosti skupne terjatve, pa je zoper to ugovarjala. Vrhovno sodišče je odločilo, da v situaciji, ko se je tožnica strinjala z delitvijo dela skupnega premoženja (nepremičnin), ne more hkrati nasprotovati delitvi drugega dela skupnega premoženja.

Op. št. (2): Wedam-Lukić, Polajnar Pavčnik, Nepravdni postopek, Zakon s komentarjem, ČZ UL SRS, Ljubljana 1989 str. 92, V. Rijavec, Delitev skupnega premoženja, Pravni letopis 2009, Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana 2010, str. 159.

Datum zadnje spremembe: 07.04.2016